

๕๒๐๕๗๒๐๑: สาขาวิชาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

คำสำคัญ: นิเวศวัฒนธรรม / การตั้งถิ่นฐาน / สถาปัตยกรรมยั่งยืน / สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น / เทคโนโลยีที่เหมาะสม / การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม

กึ่งกึ่ง เลือคดี: การศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในฐานะสถาปัตยกรรมยั่งยืน ในพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมอย่างรวดเร็ว: กรณีศึกษาชุมชนริมคลองบางบ่อ จังหวัดสมุทรสงคราม. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: อ.ดร. เกรียงไกร เกิดศิริ. ๓๔๕ หน้า.

งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งตอบคำถามที่ว่า สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของชุมชนริมคลองบางบ่อซึ่งเป็นชุมชนประมงพื้นบ้านชายฝั่งที่กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมอย่างรวดเร็ว มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมอย่างไรเพราะอะไร และมีความสอดคล้องกับแนวคิดสถาปัตยกรรมยั่งยืนซึ่งสามารถนำไปต่อยอดเพื่อสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมที่เหมาะสมได้หรือไม่อย่างไร

จากการศึกษาพบว่า สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของชุมชนริมคลองบางบ่อก่อรูปขึ้นจากองค์ความรู้ และความเข้าใจต่อสภาพแวดล้อม ซึ่งองค์ความรู้ชุดดังกล่าวพัฒนาขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับสภาพแวดล้อม เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพโดยเฉพาะประมงพื้นบ้านชายฝั่ง อันได้แก่ ฤดูกาล ระบบน้ำ ระบบลม ดิน ป่าชายเลน พืชพันธุ์ และสัตว์น้ำ เป็นต้น โดยฐานความรู้ดังกล่าวได้รับการพัฒนาเป็นภูมิปัญญาในการก่อสร้างสถาปัตยกรรมทั้งในประเด็นความสูงอาคาร การป้องกันคลื่นลม การใช้วัสดุธรรมชาติ ฐานรากที่เหมาะสม การใช้พืชพรรณธรรมชาติในการป้องกันภัย รวมไปถึงการก่อรูปที่สะท้อนลักษณะครอบครัวขยายซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของชุมชนประมงพื้นบ้านชายฝั่ง ส่วนสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในระยะหลังที่เกิดขึ้นท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม หรือในภาวะวิกฤติ ได้แก่ ชายฝั่งถูกกัดเซาะอย่างรุนแรง และระบบนิเวศเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ได้ส่งผลต่อการพัฒนาปรับปรุง และการเกิดขึ้นใหม่ขององค์ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศ และการก่อสร้างสถาปัตยกรรม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวยังคงดำรงอยู่เพื่อค้นหาแนวทางและวิธีการที่เหมาะสมที่สุด หากพิจารณาข้อค้นพบดังกล่าวจะพบว่าการก่อรูปของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในชุมชนริมคลองบางบ่อมีความสอดคล้องกับแนวคิด “สถาปัตยกรรมยั่งยืน” ในประเด็นสำคัญคือ ความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และเทคโนโลยีที่เหมาะสม ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าสิ่งสำคัญสูงสุดคือ การดำรงอยู่ของระบบนิเวศชุมชนในฐานะแหล่งทรัพยากรหลักในการดำรงชีวิต และเป็นรากฐานที่มาขององค์ความรู้ความเข้าใจสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นฐานคิดสำคัญสูงสุดในการออกแบบและก่อสร้างสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นภายใต้แนวคิดสถาปัตยกรรมยั่งยืนของชุมชนริมคลองบางบ่อและในพื้นที่ที่มีระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมคล้ายกัน

ภาควิชาสถาปัตยกรรม

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา ๒๕๕๕

52057201: MAJOR: VERNACULAR ARCHITECTURE

KEY WORD: CULTURAL ECOLOGY / SETTLEMENT / SUSTAINABLE ARCHITECTURE /
VERNACULAR ARCHITECTURE / APPROPRIATE TECHNOLOGY /
ENVIRONMENTAL CHANGES

KUEKKONG SUEDEE: THE STUDY OF VERNACULAR ARCHITECTURE AS THE
SUSTAINABLE ARCHITECTURE IN AREAS WITH RAPID ENVIRONMENTAL CHANGES : A CASE
STUDY OF KLONG BANGBOE COMMUNITY, SAMUT SONGKHRAM. THESIS ADVISOR:
KREANGKRI KEADSIRI, Ph.D. 345 pp.

This research aims to answer the question that vernacular architecture community of Bangboe community which is the coastal fishing communities are facing a rapidly changing environment but how and why this community has a rapidly changing environment. Moreover, the concept of sustainable architecture can be reproduced to create a suitable architecture or not.

From the study found that the vernacular architecture of community of Bangboe has well knowledge and understanding about the environment. This knowledge has developed a set of relationship between the human's life and their environment. In order to sustain life and profession, especially the coastal fishery for example; seasoning, water systems, wind, soil, seeds, mangrove, and aquaculture etc. The knowledge base has been developing a cognitive architecture for the construction which is cover the issues of the building height, wind protection, natural materials used, the appropriate foundation. Using natural plant to prevent disasters, as well as the construction of images that reflect the style of extended family, which is a critical feature of communities indigenous coastal fisheries. Later, the vernacular architecture is occur in the midst of changing or critical environment such as coastal erosion and rapidly changing ecosystem both are affect to the development and improvement of the new knowledge about ecosystem and construction of infrastructures. And that process is still existence to find the best and suitable solution. If we consider this hypothesis, it was found that the vernacular architecture at Bangboe communities is consistent with the concept of "Sustainable architecture". An important issue is consistent with the environment and the appropriate technology. Thus, we can conclude that the most important thing is the existence of ecological communities as the main source of livelihood and a fundamental understanding of the cognitive environment which is the most important concept in the design and construction of sustainable architecture under the concept of vernacular architecture of Bangboe community as well as the area with similar ecological and environmental conditions.

Department of Architecture

Graduate School, Silpakorn University

Student's signature

Academic Year 2012

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เพราะความกรุณาอันสูงสุดจาก อาจารย์ ดร. เกรียง ไกร เกิดศิริ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ทั้งที่อยู่ในตำราและนอกตำรา ทั้งศาสตร์ในแขนงวิชาและศาสตร์แห่งชีวิต รองศาสตราจารย์ ดร. วีระ อินพันทั้ง ประธานกรรมการ สอบวิทยานิพนธ์, ศาสตราจารย์เกียรติคุณอรศิริ ปาณินท์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และรองศาสตราจารย์ วิวัฒน์ เตมียพันธ์ ที่กรุณาให้ความรู้ ข้อเสนอแนะ และเป็นตั้งต้นแบบในการศึกษาวิจัยอันเป็นประโยชน์ และเกียรติประวัติแก่ข้าพเจ้า และแวดวงวิชาการด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

ขอกราบขอบพระคุณโครงการทุนวิจัยมหาบัณฑิต ด้านมนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ให้ออกาส สนับสนุนเงินทุน และสร้างกระบวนการเรียนรู้ ในการทำวิจัยที่มีประโยชน์ต่อข้าพเจ้า อาจารย์ ดร. จุฬิศพงศ์ จุฬารัตน์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วันดี พิณจารสิน, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กุณฑลทิพย์ พานิชภักดิ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วันชัย มงคล ประดิษฐ์ ที่ให้ข้อเสนอแนะเพื่อเสริมส่งให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณคุณสุรจิต ชีรเวทย์ ที่เป็นดังครูที่ให้ออกาส ถ่ายทอดองค์ความรู้ และ ข้อเสนอแนะ อันเป็นประโยชน์มหาศาลต่อวิทยานิพนธ์ และจังหวะก้าวเดินของชีวิตข้าพเจ้า

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ให้ความรู้ คำแนะนำ และสร้างมุมมองอัน หลากหลายแก่ข้าพเจ้า ทั้งผ่านวาจา การกระทำ และตัวอักษรที่เรียงร้อยในหนังสือ บทความ วารสาร และงานเขียนทุกชิ้น ขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ และน้องๆ หลักสูตรสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น มหาวิทยาลัย ศิลปากร, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, โรงเรียนถาวรานุกุล จ.สมุทรสงคราม และ จากสถาบันหรือองค์กรอื่นๆ อีกมากมาย ที่ช่วยให้คำแนะนำ ปรึกษา เป็นกำลังใจ และสร้างสรรค์ ประสบการณ์อันดีให้เกิดแก่ข้าพเจ้าเรื่อยมา

ขอกราบขอบพระคุณชาวบ้านชุมชนริมคลองบางบ่อ ต.บางแก้ว อ.เมืองฯ จ.สมุทรสงคราม ทุกท่าน ที่ถ่ายทอดข้อมูล และเรื่องเล่า อันแฝงด้วยภูมิปัญญาความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อข้าพเจ้า ด้วย ไมตรีจิต

ขอกราบขอบพระคุณคนแม่กลอง (สมุทรสงคราม) ทุกท่านที่ดูแลรักษาผืนแผ่นดิน และ สายน้ำอันมีค่าแห่งนี้เอาไว้ เพื่อให้ข้าพเจ้าประจักษ์แก่ตัวว่ามนุษย์เป็นเพียงเศษเสี้ยวหนึ่งของระบบ ธรรมชาติอันยิ่งใหญ่ ซบซ้อน ขอขอบคุณประชาคมคนรักแม่กลอง นิตยสารมนต์รักแม่กลอง ผู้ใหญ่ใจดี เพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ที่แม่กลองทุกท่านที่แสดงให้เห็นว่ายังมีคนเล็กๆ อีกมากมายที่เปี่ยมด้วยพลัง และไม่ ย่อท้อจำนนต่อสิ่งที่จะมาพรากคุณค่าของแผ่นดินและผืนน้ำแห่งนี้ไปจากเรา

ขอกราบขอบพระคุณพ่อ แม่ ครอบครัว ที่ร่วมทุกข์ ร่วมสุข ให้กำลังใจ ให้คำปรึกษา ให้ อกภัย และเข้าใจข้าพเจ้าตลอดมา

ข้าพเจ้าตระหนักเป็นอย่างดีว่าข้าพเจ้าเป็นเพียงผู้รวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลความรู้ และ นำมาประกอบสร้างเป็นวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้จึงล้วนมาจากพระคุณ ของทุกท่านที่ข้าพเจ้าได้กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น แต่หากเกิดข้อผิดพลาดประการใดข้าพเจ้าขอน้อมรับ ไว้แต่เพียงผู้เดียว